

In gesprek met Joseph Oubelkas

Over de kracht van liefde in en uit een hel van onrecht

Waardigheid en witte tanden

Joseph Oubelkas (1980) is geboren en opgegroeid in het Brabantse dorp Raamsdonksveer. Op twintigjarige leeftijd is hij een van de jongste IT-ingenieurs in Nederland; later start hij zijn eigen IT-bedrijf. Alles verloopt succesvol. Tot eind 2004. Dan krijgt zijn jonge leven een bizarre wending. Hij wordt onschuldig veroordeeld tot tien jaar celstraf in Marokko. Hoe overleef je het onrecht, de wanhoop, de angst, het immense verdriet, de mensonterende omstandigheden, de schier uitzichtloze situatie en kom je zonder verbittering uit de gevangenis?

AUTEUR: ANNETTE NOBUNTU MUL

Geen punt

'Kan niet' lijkt niet te bestaan in het leven van Joseph Oubelkas. En dus ook niet als het gaat om het vinden van een tijdstip en locatie voor ons interview. We gooien onze agenda's flexibel om en trekken samen een dagdeel op, rijdend in zijn auto, van het zuiden naar het midden van het land. Natuurlijk zit Joseph achter het stuur. Hij bepaalt de weg, zijn weg in het leven: "Het leven is een proces, een lijn, geen punt."

Wat bedoel je precies met proces, een lijn en geen punt?

Joseph Oubelkas: "Er is een moment gekomen in de gevangenis, dat ik besloot om letterlijk 'de taal van de ander' te gaan leren. Het was in de eerste plaats gruwelijk unheimisch voor mij om in een compleet onberekenbare gevangeniswereld ook nog eens niets te begrijpen van het Arabisch om mij heen. Daarbij wilde ik, in navolging van mijn grote voorbeeld Nelson Mandela – in de gevangenis heb ik mij vergaand in zijn boeken en leven verdiept, ook hoe hij de taal van zijn bewaker Christo Brand ging spreken – ook via de taal van de

ander, de ander echt beter leren begrijpen. Ik besloot mijn onvermogen om te zetten in een wil om te leren, te ontwikkelen. Natuurlijk was dat een proces, een lijn; geen punt van het ene op het andere moment. Tot op de dag van vandaag betekent dat bijvoorbeeld dat ik, zoals vanavond, met mijn vader kan communiceren in zijn moedertaal. Grappig eigenlijk: vader- en moedertaal. Het is niet gemakkelijk voor hem om zijn emoties te uiten, dat weet ik al van kinds af aan. Maar in zijn moedertaal vertelt hij mij de familiestory's, zijn levensverhaal en daarmee een deel van mijn leven, maar het is en blijft zijn verhaal. Ieder mens heeft een eigen waardevol verhaal."

"Toch weet ik nog een cruciaal moment en punt in mijn leven, waarop ik wel een besluit nam. Het was het moment in mijn Hoger Beroepszaak, toen onomstotelijk was komen vast te staan dat ik onschuldig was, dat de rechter ondanks mijn bewezen onschuld toch besloot dat ik tien jaar gevangenisstraf zou krijgen. In plaats van hem te vervloeken, naar de strot te vliegen, in wanhoop weg te zinken, nam ik het wellicht belangrijkste 'besluit' in mijn leven: 'Jullie kunnen mijn lichaam gevangenzetten, maar mijn geest zal altijd vrij zijn. Altijd!'"

Hokjes ontmenselijken

Heb je nog last van nachtmerries, onverwacht traumatische herinneringen?

"Niks en niet. Vaak vinden mensen mij gek.

Gek, dat ik geen hulp nodig heb. Een van die vreselijke opmerkingen van hulpverleners is: 'Die klap komt nog wel', of: 'In dat gat val je nog wel...'. Het zijn de aannames, de beelden, de oordelen die mensen in hun hoofd hebben. Hetzelfde geldt voor mijn uiterlijk. Onmiskenbaar zie ik er 'buitenlands' uit met mijn kleurtje en gelaatstrekken. 'Goh, je spreek goed Nederlands', kreeg ik eens te horen. 'Dank je, jij ook', reageer ik dan maar. Hoe meer we in hokjes denken des te minder zien we de mens zelf. Hokjes ontmenselijken. Het gaat om het 'zien' van de ander, dat echte 'zien'. Mensen mogen mij in een hokje plaatsen, dat gebeurt namelijk toch wel, maar het is hoe ik ermee omga. Ik laat gewoon zien wie ik ben, hoe ik het doe; niet meer, niet minder."

Zien

"Vanaf het allereerste begin heeft mijn moeder mij onvoorwaardelijk geloofd. Geloofd in mijn onschuld. Natuurlijk heb ik in de loop der jaren ook vertwijfelde, zelfs veroordelende blikken en berichten ontvangen. En nog steeds. Maar die ontvang ik van mensen die mij niet kennen of het verhaal niet kennen, dus ik snap ze wel. Maar ik hoop ook dat ze verder willen en durven kijken..."

Als mijn moeder mij daarentegen benaderd zou hebben met 'lieve jongen, ik ben je moeder, wat er ook gebeurd is... je kunt het me vertellen' zou ik dat afschuwelijk pijnlijk hebben gevonden. Maar nooit heeft ze dat gedaan, ze geloofde altijd in mij en nog

Over Joseph Oubelkas...

Joseph Oubelkas wordt op 10 september 1980 geboren in Noord-Brabant. Zijn moeder is Nederlandse, zijn vader is van Marokkaanse afkomst. Oubelkas volgt een informaticaopleiding en studeert in 2001 af als IT-ingenieur. Enkele jaren later start hij zijn eigen IT-bedrijf. Een van zijn opdrachtgevers is een Nederlandse AGF-groothandel, waarvoor hij regelmatig op zakenreis naar Marokko gaat. Op een van deze zakenreizen, in 2004, wordt Oubelkas in Berkane aangehouden voor vermeende smokkel van bijna 8.000 kg hasj. Ondanks gebrek aan bewijs wordt Oubelkas veroordeeld tot tien jaar cel. De Nederlandse overheid stelt met een onafhankelijke vertrouwensadvocaat dat Oubelkas onschuldig is, maar mag zich verder niet mengen in de rechtsgang. Na vierenhalf jaar komt Oubelkas in 2009 vrij. Hij besluit de verhalen van zijn tijd in de Marokkaanse gevangnissen en de vele brieven van zijn moeder te verwoorden in de roman 400 brieven van mijn moeder (2011). Drie jaar later verschijnt zijn tweede boek Gezondheid, Liefde, Vrijheid (2014) over hoe hij zijn thuiskomst na zijn tijd in de Marokkaanse gevangenis heeft beleefd. Oubelkas werkt tegenwoordig als fulltime spreker en schrijver. www.oubelkas.nl

steeds. Deze onvoorwaardelijke liefde, geloof en vertrouwen in mij, hebben me erdoorheen geholpen in die zwarte periode, die andere wereld, op de bodem van het diepe ravijn van verdriet. Ik ben ervan overtuigd dat ieder mens zich 'gezien' wil voelen, dat je dat als mens nodig hebt om te leven, te overleven, je te ontplooiën, te kunnen groeien, je kracht te kunnen voelen en daarmee van betekenis te kunnen zijn voor anderen, de wereld om je heen."

Evenwicht

Op de A2 haalt een auto roekeloos onze voorganger in en staat daarna bovenop zijn rem. Joseph zucht hoofdschuddend, anticipeert en houdt afstand.

Is alertheid ook iets wat je extra geleerd hebt in de gevangenis?

"Wellicht heeft het er wel toe bijgedragen. Ik zie en anticipeer. Niet uit angst, maar uit alertheid. Als ik bijvoorbeeld met mijn vriendin naar een concert ga zal ik altijd kijken waar de nooduitgang is. Door de alertheid zie en bepaal ik, laat ik me niet leiden door angst. De kunst is emoties er te laten zijn, maar je er niet door te laten bepalen. Het gaat om de middenweg: het evenwicht. Zo ook dus met privacy. Ik scherm dit, nu ik in de spotlights sta, zoveel mogelijk af. Het gaat om de kunst van de bescherming van privacy, niet om het opgesloten zitten in afzondering of andersom: je hele privéwereld op straat zodat je bezit

"Mijn kind, je laat een spoor
achter van moed,
levensvreugde, onschuld
en goedheid"

... uit een van de 400 brieven, die Josephs moeder aan hem schreef in een periode van 1637 dagen

wordt van de media en samenleving. Die bescherming, dat begrenzen, vind ik soms nog wel lastig. Ik geniet namelijk zo van mijn vrijheid in alle opzichten, dat het ook soms grenzeloos kan zijn en dat kan niet qua energieverdeling. Ja, daar heb ik sinds kort een coach voor, die helpt me begrenzen.” Een ex-gevangene ‘zichzelf leren begrenzen’ als leerdoel in coaching herbergt een zekere tragikomische galgenhumor. “Grenzen zijn er om te bewaken, daarbinnen liggen de waarden om te bewaren.”

Gevangenvewaker, mensbewaarder

“Ik zag in jou en door jou een mens binnenkomen”, verklaart hoofdchef Nordin, gevangenvewaker in een van de Marokkaanse gevangnissen later aan Joseph. Onlangs heeft Joseph Nordin naar Nederland laten komen, een vriendschap voor het leven. “Hij was niet mijn bewaker, maar bewaarder. Hij was het eerste sprankje geluk in het hele grote ongeluk. Mede door hem werd mijn waardigheid, mijn menselijkheid bewaard. Als we het hebben over ‘zien’, dan zag Nordin mij als mens en ik hem. Pure vriendschap, respect en waardigheid. Ik zal je een voorbeeld geven. Natuurlijk leefde ik in de gevangenis tussen criminelen, moordenaars en verkrachters. Maar ook vrijwel elke bewaker was omkoopbaar en ik snap dat. Ik snap dat, als je niet meer dan 250 euro per maand verdient en thuis je kinderen honger hebben. Natuurlijk neem je dan van alles aan. Ooit gaf ik Nordin twee sloffen sigaretten – zelf heb ik nog nooit gerookt, maar dit was een betaalmiddel in de gevangenis – om wat hij voor een paar maten in mijn cel had gedaan. Hij weigerde. Hij wilde voor mij doen wat hij kon uit vriendschap. In vriendschap geldt geen rekening. Mede doordat hij mij onder zijn hoede nam kon ik in relatieve veiligheid mijzelf ‘binnen de muren’ verder ontplooiën, groeide

mijn zelfvertrouwen en zelfrespect. Ik leerde Arabisch, leerde anderen Engels. Ik begon mijn ‘winkeltje’, en onderhield mijn tuintje, net zoals Mandela dat deed op Robbeneiland. Nordin was als een natuurlijke coach voor mij, maar hij kon ook snoeihard zijn uit rechtvaardigheid. Als de orde of het evenwicht ‘van de groep’ op de helling stond, kon hij met zijn stok iemands knieën breken. Later begreep ik dat dit in deze wereld nodig was. Dus het zien, het evenwicht, de menselijkheid, al die kwaliteiten had hoofdchef Nordin in zich.”

Attitude binnen en buiten de muren

In zijn boek *400 brieven van mijn moeder* is te lezen onder welke erbarmelijke omstandigheden Joseph jarenlang moest zien te overleven.

In een ruimte van 30 vierkante meter ‘leefden’ dertig, vijftig, soms wel honderd man letterlijk als sardientjes op en naast elkaar gestapeld; geen bed, een koude vloer, ratten en kak-

kerlakken in overvloed, en als wc enkel een gat in de grond met ondraaglijke stank. Agresie, mannen zonder tanden wezenloos voor zich uitstarend, aan de drugs of elkaar te lijf gaand met scheermesjes in tandenborstels.

Hoe overleef je dit?

“Er is niet een antwoord op te geven. Zoals eerder aangegeven betreft het geen punt maar een proces. Mijn besluit: ‘Jullie kunnen mijn lichaam opsluiten, maar mijn geest zal altijd vrij en van mij zijn’, is er een. Zoals ook alle kaarten en steunbetuigingen en geloof in mij van al mijn dierbaren. Bewaarder Nordin. Maar boven alles de 400 brieven van mijn moeder. Zo schreef ze mij eens kort en krachtig de wijze woorden: ‘Focus, neem verantwoordelijkheid, bepaal doelen en bereik ze. Als je wilt, dan lukt het je!’ Eerst was ik wanhopig en boos, begreep niet goed hoe de woorden toe te passen in de wereld, het diepe ravijn van verdriet, waarin ik zat. ‘Blijf jezelf

When life gives you a
hundred reasons to cry,
show life that you have a
thousand reasons to smile!

goed verzorgen', schreef mijn moeder en deze waardigheid heb ik ter harte genomen. Ik wilde geen drugs gaan gebruiken, geen tandeloze man worden, niet verbitterd raken door haat. Ik ging sporten, fysiek sterk worden; een sterke geest in een sterk lichaam. Na verloop van tijd kon ik met sporten een stel celgenoten inspireren. Mijn gebit werd belangrijk voor me en dat is het nog steeds. Iedere dag poetsen. Mijn moeder stuurde tandpasta en mondspoelmiddel. Mijn eigen witte tanden met die ene eigenwijze voortand. Ze zijn van mij en ik lach, want: *'When life gives you a hundred reasons to cry, show life that you have a thousand reasons to smile!'* Het is mijn boodschap aan

de wereld. We hebben allemaal onze eigen kleine en grote gevangenissen. Bepaal zelf je attitude, binnen en buiten de muren: de weg van lijden naar leiden."

Dan zijn we aangekomen op de plek van bestemming. ■

Annette Nobuntu Mul is lid van de adviesraad van het *Tijdschrift voor Coaching*, Gestalt Psychotherapeut, Leertherapeut & Supervisor®, Executive- en Organisatiecoach®, Vertrouwenspersoon Ongewenste Omgangsvormen en Integriteit® en founder van Ubuntu Society. www.ubuntusociety.nl

VU CERTIFIED EXECUTIVE COACH

VOOR COACHES OP ZOEK NAAR PROFESSIONALISERING:

POSTGRADUATE OPLEIDING EXECUTIVE COACHING
(START IN OKTOBER 2018)

POSTGRADUATE OPLEIDING EXECUTIVE TEAMCOACHING
(START IN SEPTEMBER 2018)

Voor meer informatie:
ee.sbe.vu.nl/executive-coaching
ee.sbe.vu.nl/executive-teamcoaching

IS VERDER KIJKEN